

Korrupciófigyelő

Negyedik jelentés

Készítették:

Vincze Orsolya, Léderer Sándor, Merényi Miklós (K-Monitor), Kapronczay Stefánia, Pásztor Emese,
Döbrentey Dániel (TASZ)

Szakértői véleményt adott:

Erdélyi Katalin (Átlátszó), Gyökeri Mercédesz (HVG)

Budapest, 2021.

Tartalomjegyzék

1. Az átláthatóságot csökkentő és a korrupció elleni fellépést nehezítő intézkedések.....	6
a) A sajtó kizárása a koronavírusos betegeket kezelő kórházakból, továbbá az Operatív Törzs sajtótájékoztatóinak hiányosságai.....	6
b) A parlamenti ellenőrzés diszfunkciói.....	7
c) A járványügyi korlátozásokkal kapcsolatos visszasságok (a jogszabályok kihirdetésével kapcsolatos aggályok, ellentmondásos kormányzati kommunikáció, indokolatlan alapjog-korlátozások).....	8
d) A közérdekű adatok kiadásával kapcsolatos alkotmánybírósági döntés.....	11
e) A járványügyi számadatok közlésével kapcsolatos anomáliák.....	12
2. A költségvetéssel kapcsolatos visszasságok.....	13
3. Tőkekoncentráció és a közvagyon kiszervezése.....	15
a) Az állami vagyon közérdekű vagyonkezelő alapítványokba szervezése.....	15
b) A hatalomközeli tőke további koncentrációja.....	20
4. Ellenzéki vezetésű önkormányzatokat aránytalanul érintő döntések.....	22
a) Önkormányzatokat szelektíven támogató döntések.....	23
b) Az önkormányzati lakástulajdont érintő törvénymódosítási javaslat.....	24
c) Újabb különleges gazdasági övezet létrehozásának terve Dunaújváros térségében.....	25

A járvány legsúlyosabb, harmadik hullámának árnyékában is a pandémia korábbi szakaszaira jellemző, változatlan trendeket láthattunk: a közvagyon és közfeladatok széles körének vagyonkezelő alapítványokba történő kiszervezése, a vagyonjuttatás folytatása a kormánnyal jó kapcsolatot ápoló személyek és körök számára, valamint az elemzett időszak nagy részében fennálló átláthatatlanság és következetlenség a kormányzati kommunikációban a pandémiával összefüggésben.

Negyedik jelentésünk a 2021 márciusa és 2021 júniusa közötti időszakot tekinti át.¹ Bemutatjuk, hogy

- Az új típusú koronavírus-járvány mindeddig legsúlyosabb hullámának kezdetén jelentős jogbizonytalanságot okozott a korlátozó szabályok kihirdetésének módja; az állampolgárok életét alapvetően meghatározó jogszabályok kihirdetése körül több anomália volt tapasztalható;
- A járvánnyal kapcsolatos közérdekű adatokhoz való hozzáférés, továbbá a sajtó munkavégzése továbbra is jogi és adminisztratív eszközökkel akadályozott;
- A kormányzat változatlanul nem tekinti valódi partnernek az önkormányzatokat, az elvont és kieső önkormányzati bevételeket szelektíven kompenzálja, melynek az elemzett időszakban a legfőbb kárvallottja a főváros; továbbá a kormány kiterjesztette a „gödi modellt”: az ellenzéki vezetésű Dunaújváros, tekintettel az itt létrehozott különleges gazdasági övezetre, bevételeinek jelentős részét elvesztette és azt a kormánypárti vezetésű megyei önkormányzat részére irányítják át;
- Mindeközben kodifikálták a közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványokra vonatkozó szabályozást: ezáltal megteremtve a lehetőségét annak, hogy az alapítványok kuratóriumai érdemi ellenőrzés vagy számonkérhetőség nélkül felügyeljenek több ezer milliárdos vagyonokat és lássanak el fontos közfeladatokat;
- Ilyen közérdekű vagyonkezelő alapítványokba szervezték ki szinte a teljes felsőoktatást, illetve számos olyan állami feladatot, forrást, amelyet a jelenlegi kormánypárt a 2022-es választások kimenetelétől függetlenül is mindenképp a saját befolyása alatt akar tartani – ezáltal egy következő kormány mozgásterét is jelentősen szűkítették, hiszen az alapítványokat vezető kurátorok jelentős hányada aktív kormánypárti politikus;
- Több ezer milliárd forintnyi állami vagyont juttattak teljesen ingyenesen ezen alapítványoknak;

1A jelentés kitér azon eseményekre is, melyek az elemzett időszak eseményeihez kapcsolódnak, de az elemzett időszak és a jelentés publikálása közötti időszakban következtek be.

- Figyelemre méltó a kínai Fudan egyetem magyarországi campusával kapcsolatos eseménysor is: a kormány részéről a tárgyalópartnerek ugyanis valótlanságokat állítottak² az érintett feleknek a campus elhelyezkedéséről és méretéről – a Fővárosi Önkormányzat csak a törvényjavaslatból tudta meg, hogy a kínai hitelből épített Fudan egyetem gyakorlatilag elfoglalná a Diákváros-projekt helyét. Bár a tiltakozások hatására a Kormány bejelentette, hogy a 2022-es választásokig nem döntenek a projektről, a törvényt nem módosították: az abban szereplő területet a Fudan-projektet felügyelő közfeladatot ellátó közérdekű vagyongazdálkodó alapítvány kapja meg ingyenesen.

Összességében azt láthattuk, hogy a kormány egyre látványosabban építette ki a saját háttérállamát: miközben egyre több funkciót vontak el a decentralizált, választott, illetve autonóm szervektől, jelesül az önkormányzatoktól és az egyetemektől, párhuzamosan az is megfigyelhető volt, hogy az elmúlt időszakban számos ilyen elvont hatáskört, funkciót és az ehhez társuló forrásokat – valószínűleg a 2022-es választásoktól nem függetlenül – nem központosítottak, hanem épp ellenkezőleg, az államháztartáson kívülre szerveztek ki. Ez a kiszervezés azonban semmiképp se jelent függetlenséget. Épp ellenkezőleg: minden eddiginél erősebb informális személyes kapcsolatok hálózata biztosítja a Fidesz hatalmát újabb és újabb területeken. Ezek a viszonyok, kapcsolati hálók, függelmi viszonyok a jog szempontjából átláthatatlanok és ellenőrizhetetlenek.

A K-Monitor és a TASZ 2020 szeptemberében indította el közös Korrupciófigyelő programját azzal a céllal, hogy háromhavonta kiadott jelentésben értékeljék az állami korrupció, valamint a jogállamiság leépítésére irányuló törekvések alakulását. A jogállam eróziója és a korrupció közpolitikai eszközzé emelése Magyarországon egyszerre, egymással szoros összefüggésben történik, többnyire valamilyen közérdekű cél mögé rejtve. Ez jelenleg a koronavírus okozta válság elleni fellépés. A K-Monitor és a TASZ célja, hogy saját szakterületeiken szerzett tapasztalataikat egyesítve világítsanak rá a válságkezelés árnyékában zajló korrupciós folyamatokra. A szerteágazó intézkedések hiteles értékelése érdekében egy-egy terület ismert szakértői is kommentálják a jelentést, az ő meglátásaik is megjelennek az elemzésben.

A jelentések egységes módszertan alapján készülnek. Az első jelentés a koronavírus-járvány első szakaszának eseményeit vizsgálta, elsősorban a különleges jogrend alatt zajló jogalkotás eredményeinek értékelésével. Második jelentésünk a járvány második hullámának elejétől követte, ahogy a járvány elleni védekezés, illetve az erre való hivatkozással megtett lépések mellett egyre hangsúlyosabbá vált a 2022-es országgyűlési választásokra való politikai és gazdasági felkészülés.

Jelentéseinkben visszatérően vizsgálunk előre lefektetett kritériumokat, de mindig reagálunk az aktuális,

²<https://telex.hu/belfold/2021/05/12/nem-ugy-nez-ki-hogy-a-fudan-a-diakvaros-sarkaba-szorulna>

jelentős eseményekre is. Az állandóság jegyében megfogalmaztuk azt a hat pozitív állítást – két külön, de egymással szorosan összefüggő csoportba sorolva –, melyek érvényesülését visszatérően vizsgáljuk valamennyi jelentésünkben, és minden vizsgált intézkedést ezen követelmények szerint értékelünk. Az állítások – melyeket sorszámuk szerint feltüntetünk minden elemzett intézkedés és jelenség mellett aszerint, hogy az adott intézkedés vagy jelenség mely követelményt sérti – az alábbiak.

Korrupció és hatalommal visszaélés témakör

- 1 A kormány nem használhat fel közpénzt saját hatalma megerősítése, megtartása érdekében.
- 2 A kormány nem rendelkezhet a közvagyon felett oly módon, hogy a politikai közösség egy csoportját (pl. helyi önkormányzatok) politikai elköteleződés alapján, vagy autonóm szervezetek autonómiájuk csorbításának céljával hátrányos helyzetbe hozza.
- 3 A kormány nem biztosíthat közpénzből származó forrásokat a vele rokonszenvező (gazdasági) szereplők számára kizárólag ezen tulajdonságukra tekintettel.

Jogállamiság témakör

- 4 Az államnak kötelessége átláthatóan működni, döntéseiről és azok indokairól a polgárokat tájékoztatni olyan módon, ami a közhatalom ellenőrzését lehetővé teszi számukra.
- 5 A kormány köteles tartózkodni minden olyan magatartástól, amely a meglévő függetlenség szintjét csökkenti vagy annak garanciáit aláássa az önkormányzatok és a független állami szervek tekintetében.
- 6 A kormány köteles tartózkodni attól, hogy a jogállami garanciákat és a közpénzek felelős kezelésének követelményét aláássa, különösen válságkezelési célokra hivatkozva.

1. Az átláthatóságot csökkentő és a korrupció elleni fellépést nehezítő intézkedések

Érintett követelmények sorszáma: 4, 5

a) A sajtó kizárása a koronavírusos betegeket kezelő kórházakból, továbbá az Operatív Törzs sajtótájékoztatóinak hiányosságai

Miután több alkalommal is hiába kérte több szerkesztőség, hogy tudósíthassanak azon egészségügyi intézményekből, melyekben koronavírusos fertőzött betegeket kezelnek, huszonnyolc független szerkesztőség nyílt levélben kérte a döntéshozókat ezen gyakorlat felszámolására.³ A nyílt levél publikálásának napján Kovács Zoltán kormánybiztos úgy reagált a kezdeményezésre, hogy „A kórházakban gyógyítani kell és nem kamerázni. Az Operatív Törzs minden nap tájékoztatja a nyilvánosságot. A baloldali portálok ennek ellenére kamuhíreket terjesztenek és lejáratják a magyar egészségügyet. A magyar kórházak és az ott dolgozó orvosok és ápolók emberfeletti munkával kiválóan teljesítenek.”⁴ A sajtó később a kórházakon kívüli oltópontokról sem tudott tájékoztatni az Országos Kórházi Főigazgatóság irányadó rendelkezése alapján.⁵

A sajtó kizárása az egészségügyi intézményekből Európában szokatlan gyakorlat⁶: elegendő arra gondolni, hogy a járvány első hulláma által rendkívül sújtott lombardiai Bergamo kórházából is tudósíthatott a sajtó⁷, de a határon túli, magyarlakta területeken is készültek ilyen tudósítások (Dunaszerdahelyen⁸ és Székelyudvarhelyen⁹). A kormányzat ezen lépésével tovább erősítette azon törekvését, hogy a járványhelyzettel és annak következményeivel kapcsolatos ismereteket, információkat

3<https://www.valaszonline.hu/2021/03/31/koronavirus-orban-viktor-nyilt-level-media/>

4https://hvg.hu/itthon/20210331_kovacs_zoltan_egeszsegugy_operativ_torzs_koronavirus_jarvany

5<https://telex.hu/koronavirus/2021/04/04/media-sajto-tudositas-jarvany-oltopontok-tiltas-kozmedia>

6<https://hu.euronews.com/2021/03/31/hiaba-a-nyilt-level-fuggetlen-ujsgirok-nem-mehetnek-be-a-magyar-korhazakba>

7<https://www.independent.co.uk/news/world/europe/coronavirus-italy-footage-video-hospital-bergamo-covid-19-a9414136.html>

kizárólag a saját nézőpontjából mutassa be, az információáramlást kontrollálja. Ez különösen annak tükrében válik szembeütővé, hogy a fenti nyílt levél publikálását követően az MTI és az MTVA fotósai beléphettek az egészségügyi intézményekbe.¹⁰ A sajtó azért is van különösen nehéz helyzetben a koronavírus-járvánnyal kapcsolatos tudósítások során, mert az egészségügyi intézmények dolgozói általánosságban nem adhatnak nekik nyilatkozatokat.¹¹

A központosított tájékoztatás fő szerve, az Operatív Törzs tájékoztatási gyakorlata továbbra is kifogásolható¹²: volt példa olyan sajtótájékoztatóra, ahol egyetlen egy újságírói kérdést sem olvastak fel.¹³

Összességében az állami tájékoztatás központosítása, hiányosságai és ellentmondásai társulva a sajtó munkájának akadályozásával¹⁴ azt eredményezi, hogy az állampolgárok nem kaphatnak megfelelő mennyiségű és minőségű információt a járványról és annak kezeléséről. Az Átlátszó vizsgálata tárta fel azt is, hogy a magyar járványügyi adatokat közlő honlap a régió legkevésbé informatív ilyen jellegű oldala, mely szintén a lakosság informálódása ellen ható tényező.¹⁵

b) A parlamenti ellenőrzés diszfunkciói

A korábban vizsgált időszakokhoz hasonlóan a jelentéssel érintett periódusban is akadályozott volt az Országgyűlés Népjóléti Bizottságának működése. Az időszakban tartott kilenc ülésből mindössze négy esetben volt határozatképes a bizottság, négy esetben határozatképtelen volt,¹⁶ egy esetben

8<https://telex.hu/koronavirus/2021/02/24/koronavirus-felvidek-szlovakia-dunaszerdahely-korhaz-riport-covid-dokumentumfilm>

9https://hang.hu/kulfold/hataron_tul/2020/12/04/bejutottunk-egy-jarvanykorhazba/

10<https://telex.hu/koronavirus/2021/04/03/magyarorszag-korhaz-koronavirus-intenziv-osztaly>

11<https://24.hu/belfold/2021/03/17/koronavirus-oltasi-rendszer-mok/>

12<https://444.hu/2021/04/09/csucsra-ert-az-operativ-torzs-tajekoztatasa>

13<https://telex.hu/koronavirus/2021/04/01/operativ-torzs-tajekoztato-ujsgiroi-kerdes>

14<https://tasz.hu/cikkek/annak-ellenere-hogy-semmire-sem-valaszol-mindig-perelni-akar>

15<https://adatujsgiras.atlatszo.hu/2021/03/24/a-magyar-jarvanyugyi-tajekoztato-oldalnal-csak-a-szerb-szükszavubb- a-regioban/>

16<https://www.parlament.hu/web/nepjoleti-bizottsag/a-bizottsag-ulesei>

határozatképtelenné vált.¹⁷ Utóbbi eset következményeként nem tudták meghallgatni a járvány elleni védekezés tárgyában Pintér Sándor belügyminisztert (ekkor már másodszor maradt ez el az évben), mivel a kormánypárti képviselők kivonultak az ülésről. Ennek oka az volt, hogy más levezető elnököt akartak a bizottság elnöklő Korózs Lajos helyett, erre azonban a Hárszabály nem ad lehetőséget. A kormánypártok képviselői egyébként már a járvány első hulláma óta Korózs személyén keresztül akadályozzák a bizottság munkáját arra hivatkozva, hogy a képviselő korábban közzétett egy utóbb valótlán tartalmúnak bizonyult felvételt.

c) A járványügyi korlátozásokkal kapcsolatos visszasságok (a jogszabályok kihirdetésével kapcsolatos aggályok, ellentmondásos kormányzati kommunikáció, indokolatlan alapjog-korlátozások)

Az elemzett időszak kezdetén, a koronavírus-járvány harmadik hullámának felfutásakor a kormány jelentős járványügyi szigorító intézkedések meghozatala mellett döntött, melyeket 2021. március 4-én jelentettek be.¹⁸

A szigorító intézkedéseket előíró jogszabály¹⁹ kihirdetése diszfunkcionálisan történt: az állampolgárok életét alapvetően befolyásoló normák a kormányzati bejelentést követően hosszú ideig nem voltak megismerhetőek. Mindez annak ellenére történt, hogy a szabályok hatálybalépése a kihirdetést követő napokban volt esedékes (a csütörtök délelőtti bejelentést hétfői, illetve egyes rendelkezések esetében keddi hatályba lépés követte), ami rövid felkészülési időt tett lehetővé. A hivatalos lapként szolgáló Magyar Közlöny oldala elérhetlenné vált.²⁰ Ehhez képest Hadházy Ákos országgyűlési képviselő szerint a szigorításokat előíró rendelet szövege (illetve a végül hatályba lépett szöveggel túlnyomórészt megegyező szövegű dokumentum) már azelőtt elérhető volt egy autoalkatrész-kereskedés honlapján, hogy az a jogszabályok hiteles formában megjelenítését egyedül garantáló Magyar Közlönyben megjelent volna²¹. A kormány ezen értesülést cáfolta, szerintük álhírről volt szó, azonban a KecsUP.hu által végzett

17https://hvg.hu/itthon/20210513_Kivonult_Fidesz_Pinter_Sandor_meghallgas_Nepjoleti_bizottsag

18<https://telex.hu/koronavirus/2021/03/04/korlatozasok-szigoritas-marcius-bejelentes>

19<https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/49938f217e712ce35fbd9be13af1113f65703127/megtekintes>

20<https://hang.hu/belfold/2021/03/05/mindenki-a-korlatozasi-szabalyok-reszleteit-varja-de-a-magyar-kozlony-oldala-szinte-elherhetlen/>

21https://nepszava.hu/3112143_egy-autoalkatrész-bolt-honlapjan-volt-eloszor-olvashato-a-delutani-

összehasonlítás eredményeként láthatóvá vált, hogy a kiszivárgott és a hatályba lépett szövegváltozat lényegében egyező volt, az eltérések inkább stilisztikai jellegűek voltak.²²

A jogszabályok kihirdetésével kapcsolatos visszasságok mellett a kormányzati kommunikáció ellentmondásai²³ is gátolták²⁴ a polgárokat abban, hogy az intézkedésekhez hatékonyan tudják a magatartásukat igazítani. Az ellentmondásos kormányzati kommunikáció egy esetben ismételt a sajtót minősítő, az abban megjelent állításokat álhírnak minősítő kormányzati megszólalással zárult. Miután egy sajtótermék bemutatta a Nemzeti Népegészségügyi Központ azon javaslatát, hogy regionálisan eltérő járványügyi intézkedéseket hozzanak, azt Gulyás Gergely miniszter a „baloldali sajtó közreműködésével” terjedő álhírnak minősítette.²⁵

Az elemzett időszak közepén megkezdődtek a járványügyi intézkedések lazításai, több lépcsőben, az első oltással beoltottak számához igazítva.^{26 27} A jogbiztonság szempontjából előrelépésnek volt tekinthető, hogy a lazító jogszabályok hozzávetőleges tartalmát, továbbá a hatálybalépés feltételét (beoltottak száma) előre közölte a kormány, így az állampolgárok új helyzetre való felkészülését ez megkönnyítette. Ugyanakkor a döntéseket megalapozó adatok nyilvánossága továbbra is korlátozott volt, elegendő, ha a miniszterelnök által a köztelevízióban használt „kisokosra” gondolunk, ami az országba beérkező vakcinák számát mutatta időbeli bontásban, azonban az irat tartalmát sehol nem tették közzé.²⁸

kormányrendelet

22<https://kecsup.hu/2021/03/orakkal-a-megjelenes-elott-a-kecsup-nal-volt-a-kormanyrendelet-valamilyen-verzioja/>

23<https://telex.hu/belfold/2021/03/05/maruzsa-digitalis-oktatast-jelent-be-a-kormany-rendkivuli-iskolai-szunetrol-posztol>

24<https://444.hu/2021/03/05/az-operativ-torzs-eloszor-lefujta-a-hetvegi-tomeges-oltast-aztan-torolte-az-errol-szolo-szoveget>

25<https://hang.hu/belfold/2021/03/17/gulyas-gergely-nem-tervezi-a-kormany-az-orszag-egy-teruleteinek-lezarasat/>

26<https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/52aec38538ababee179760ec07afd24f2c8757e/megtekintes> ld. A védelmi intézkedések lépcsőzetes feloldásának első fokozatáról szóló 144/2021. (III. 27.) Kormányrendelet

27<https://kormany.hu/hirek/a-kormanyzati-tajekoztatasi-kozpont-kozlemenye-2021-04-05>

<https://kormany.hu/hirek/az-ujrainditas-lepesei-4-millio-beoltottnal-2>

<https://kormany.hu/hirek/uj-szabalyok-jonnek-5-millio-beoltott-utan>

28<https://444.hu/2021/04/01/ott-a-kisokos-orban-kezeben-megsem-hozza-nyilvanossagra>

A lépcsőzetes lazítások a kereskedelmi, szabadidős-, kulturális- és sportrendezvények látogathatóságát könnyítették meg, továbbá egyes oktatási helyeken visszatért a jelenléti oktatás, illetve a kijárási tilalom időszávjai módosultak, majd az intézkedés a kötelező kültéri maszkviselés mellett meg is szűnt.

A jelentős lazítások mellett azonban egyes politikai szabadságjogok gyakorolhatóságát továbbra sem tették lehetővé az elemzett időszakban, illetve jelentős korlátok mellett lehetett csak őket gyakorolni:

- időközi választást változatlanul nem lehet tartani, ahogy népszavazás kezdeményezésére sincs lehetőség²⁹,
- továbbá a gyülekezési jog gyakorlását jelentős és az alapjogok korlátozásának szokásos módjától idegen rendelkezésekkel korlátozták egészen 2021. június 14-ig.³⁰³¹
- a képviselő-testületeket és közgyűléseket sem lehetett összehívni az elemzett időszakban, hatáskörüket a polgármesterek, a főpolgármester és a közgyűlés elnöke gyakorolja a katasztrófavédelemről szóló törvény értelmében, mely veszélyhelyzet alatt ezt kógens szabályként írja elő.³²

Fentiek által azon helyzet állt elő, hogy a csoportosulással és kontaktusszám-növekedéssel járó tevékenységek közül egyeseket engedélyez a szabályozás (furcsa módon éppen azokat, melyek nem alapjoggyakorlást valósítanak meg), míg másokat továbbra is tiltanak a korlátozó rendelkezések.

Különösen indokolatlannak tűnő és a járványügyi védekezést immáron ésszerű formában nem szolgáló intézkedés a korábbi jelentésekben már elemzett, a közérdekű adatok kezelőjét az adatok kiadási határidejének jelentős meghosszabbítására feljogosító kormányrendelet hatályban tartása (ld. a következő pontot)³³.

Végül meg kell említeni, hogy a korlátozó intézkedések fenntartására a veszélyhelyzeti

²⁹<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2100001.tv> 4. § (3)-(5) bek.

³⁰<https://hang.hu/belfold/2021/05/21/kijottek-a-reszletes-szabalyok-a-spontan-gyules-tilos-lesz/>

³¹A védelmi intézkedések lépcsőzetes feloldásának ötödik fokozatára tekintettel a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedéseket szabályozó kormányrendeletek módosításáról szóló 264/2021. (V. 21.) Kormányrendelet vonatkozó rendelkezései

³²<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100128.tv> 46. § (4) bek.

³³<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2000521.KOR&dbnum=1>

kormányrendeletek hatályának meghosszabbítása ad lehetőséget, melyet a kormány 2021. április 20-án benyújtott³⁴ és május 18-án megszavazott javaslata tett lehetővé, mely módosította a Koronavírus elleni védekezésről szóló 2021. évi I. törvényt. A veszélyhelyzet alatt hozott kormányrendeletek ennek értelmében – a kormány ellentétes döntése hiányában – legalább a 2021. évi őszi országgyűlési ülészak első ülésnapját követő 15. napig hatályban maradhatnak.³⁵

d) A közérdekű adatok kiadásával kapcsolatos alkotmánybíróági döntés

Az Alkotmánybíróság (AB) ezúttal (szemben a 2020 tavaszán bevezetett veszélyhelyzetet követő döntésével) érdemben vizsgálta azt a kormányrendeletet³⁶, mely lehetőséget ad az adatkezelőknek arra, hogy a szokásos törvényi határidőnél jelentősen hosszabb idő alatt válaszolják meg az adatigényléseket. Az AB megállapította, hogy nem elegendő egy általános hivatkozás arra, hogy az adatigénylés teljesítése veszélyeztetné az adott szerv veszélyhelyzeti működését, konkrétan meg is kell jelölni, hogy az adatkezelő működésére milyen módon hatna ki ez, azaz alkotmányos követelményt állapított meg.³⁷

A döntés igazolja, hogy a kormány veszélyhelyzeti rendelete magában hordozta az önkényesség lehetőségét az adatigénylések teljesítése során.

A vizsgált időszakban is folytatódott azon gyakorlat, hogy az aktualitásukat egyébként gyorsan elveszítő, de járványügyi szempontból releváns adatokat – élve a veszélyhelyzeti rendeletben biztosított lehetőséggel – akár hónapokkal az adatigénylést követően adták ki az adatkezelők.³⁸ Ahogy a politikai szabadságjogok korlátozásánál, így ezen a területen sem tartotta a kormányzat indokoltnak, hogy helyreállítsa az eljárások normál menetét.

³⁴<https://www.parlament.hu/irom41/15997/15997.pdf>

³⁵https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2100001.tv_4/A. § és 5/A. §

³⁶<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2000521.KOR&dbnum=1>

³⁷https://www.alkotmanybirosag.hu/uploads/2021/04/sz_iv_100_2021.pdf

³⁸<https://444.hu/2021/03/24/a-korhazi-adatokat-sem-adjak-ki-ket-het-utan-ujabb-masfel-honapot-kertek>

e) A járványügyi számadatok közlésével kapcsolatos anomáliák

A vizsgált időszakot is jellemezte, hogy a kormányzati kommunikáció szelektíven, illetve esetenként félrevezetően mutatta be a járványügyi számadatokat.

- Az egyik legfontosabb adatot, a koronavírusban elhunyt polgárok településszintre lebontott számát a kormány nem tette közzé proaktívan (kizárólag Budapest esetében történt ilyen adatközlés, de a Budapesten kívüli adatokat ekkor sem bontották megyei szintnél tovább). A K-Monitor közérdekű adatigénylés nyomán jutott hozzá a településszintű adatokhoz³⁹, melyek a járvány 2021. március 4-ig elhunyt áldozatainak⁴⁰ településszintű bontását tartalmazták⁴¹. Az adatkezelő ebben az esetben is élt a veszélyhelyzeti rendeletben biztosított, maximum 90 napos adatkiadási határidővel és szkennelt, kereshetetlen dokumentum formájában adták az adatokat.
- Bár nyilvánvalóan közérdeklődésre számot tartó információ, a beadott vakcinák típus szerinti mennyiségi bontását is kizárólag nemzetközi kötelezettségből eredő adatközlésből ismerhettük meg, nem a kormány proaktív tájékoztatásából.⁴²
- A félrevezető adatközlésre egy példa a közmédiában készült miniszterelnöki interjú: a kormányfő május 28-án azt állította, hogy ezer alatt van a kórházban ápolott, koronavírus miatt kezelt betegek száma. A valós szám azonban 1120 fő volt, mivel a kormányfő leválasztotta a közölt számból azokat, akik lélegeztetőgépen vannak. Ez a szétválasztás nélkülözi a logikát, hiszen a lélegeztetőgépen lévő betegeket szükségszerűen kórházban ápolják.⁴³
- A járványügyi adatokkal nem közvetlenül függ össze, de megemlítendő azon, az elemzett időszakban nyilvánosságra került, szokatlan jelenség, hogy a Központi Statisztikai Hivatal több, az elemzett időszakot megelőző hónapra vonatkozóan utólag módosította halálozási adatokat

39<https://www.facebook.com/Kmonitor/posts/4308007482553422>

40https://docs.google.com/spreadsheets/d/1ConGRVdv8jocW8G1lhqLqbDVnYwibjP1xhQJ5qiP_Ew/edit

41<https://telex.hu/koronavirus/2021/05/28/k-monitor-koronavirus-jarvany-aldozat-telepules-szintu-lebontas-adatok-kozerdeku-adatigenyles-marcius-4-ig>

42<https://telex.hu/koronavirus/2021/03/08/koronavirus-melyik-vaksinabol-mennyit-adtak-be-es-mennyi-van-raktaron>

43<https://telex.hu/koronavirus/2021/05/28/korhazi-apoltak-szama-koronavirus-covid-orban-viktor>

(utólagosan több száz fős többlethalálozás jelent meg a statisztikákban).⁴⁴ Utóbb derült fény arra, hogy az Operatív Törzs a járvány második hullámát követően változtathatott a halálozási adatok rögzítések gyakorlatán.⁴⁵ Ez önmagában természetesen nem jelent problémát, annál inkább kifogásolható az, hogy erre vonatkozó nyilvános bejelentés nem történt, ami az átláthatóság ellen hat.

2. A költségvetéssel kapcsolatos visszasságok

Érintett követelmények sorszáma: 4

A március és június közötti időszak sem múlt el a költségvetés módosítása nélkül – ennek a fő oka, hogy a kormány 2020 tavaszán, a 2021-es költségvetési törvény elfogadásakor még azzal számolt, hogy a koronavírus-járvány miatti válság jóval hamarabb véget ér, és 2020 végére már újra konjunktúrába kapcsolhat a gazdaság - megjegyzendő, hogy egyes elemzők szerint még a koronavírus okozta válsághoz hasonló körülmények hiányában is kockázatos a következő évi költségvetés tavaszi elfogadása.⁴⁶

A járvány második, illetve a harmadik hulláma is súlyosan érintette a gazdaságot. Emiatt 2021 májusában a kormány jelentősen módosítani kényszerült a 2021-es költségvetést: a 2,9%-os hiánycélt például 7,5%-ra emelte. A túlköltekezés olyan mértékűvé vált, hogy az ellen még a Magyar Nemzeti Bank is felemelte a szavát.⁴⁷ A módosító törvényjavaslat továbbra sem oszlatta el a költségvetés átláthatatlanságát: nem tartalmazott táblázatokat vagy számszerű, levezetett indoklásokat, komolyabb makrogazdasági prognózisokat.⁴⁸

Bár az EU a koronavírus-járványra tekintettel megengedte a tagállamoknak, hogy a maastrichti kritériumokban előírtnál magasabb hiányt tervezzenek – ugyanakkor a 7,5%-os hiány nem csak a

44<https://www.szabadeuropa.hu/a/visszamenoleg-is-szazaval-jellenek-meg-uj-halottak-a-statisztikaban/31155526.html>

45<https://g7.hu/adat/20210629/mindenkit-megteveszthetett-a-koronavirus-halalozasi-adatokkal-az-operativ-torzsz/>

46<https://24.hu/fn/gazdasag/2021/03/30/penzszorasra-keszul-a-kormany-koltsegvetes-hiany-modositasi-valasztas/>

47<https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2021-evi-sajtokozlomenyek/gyorsabb-hianycsokkentessel-a-fenntarthato-felzarkozasert>

48<https://g7.hu/kozelet/20210506/a-modositott-magyar-koltsegvetes-tele-van-atlathatatlan-es-trukkos-szamitassal/>

konvergenciakritériumokkal, hanem a kormány által elfogadott stabilitási törvénnyel sincs összhangban – erre a Költségvetési Tanács mutatott rá.⁴⁹ Ahogy azt a korábbi elemzéseinkben bemutattuk, a kormány a megnövekedett mozgásteret már 2020-ban sem kimondottan a járvány okozta kedvezőtlen gazdasági-társadalmi hatások mérséklésére használta – az erre a célra létrehozott alapokból sok esetben a klientúra további beruházásait támogatta a kormány, vagy egyéb, például sport- vagy egyházi célokra áldozott.

Ez a jövőben is így marad, ugyanis a módosító legnagyobb részben lényegében a teljesen átláthatatlanul működő Gazdaságvédelmi (újabb elnevezés szerint Gazdaság-helyreállítási) Alap költségvetését duzzasztja tovább 2550 milliárd forintról 6172 milliárd forintra⁵⁰ – ebből aztán, ahogy azt már 2020-ban is láthattuk, az Országgyűlés hozzájárulása nélkül csoportosíthat át a kormány a legkülönbözőbb célokra. (És várhatóan a választási előtt élni is fog ezzel a lehetőséggel.)

A 2021 májusában benyújtott 2022-es költségvetési tervezet elméletileg kisebb hiánnyal számol, azonban bevezeti a Beruházási Alapot, ami az 550 milliárd forintos összegével hasonlóan klientúraépítési célokat szolgálhat – és a tervek szerint ez az alap a következő években is a költségvetés része marad.⁵¹

Az Európai Unió Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközét érintő tervekkel kapcsolatos folyamatok is korrupciós kockázatokat jeleznek. A 2021-es év első hónapjaiban zajlott a tervek társadalmi egyeztetése, azonban a közzétett dokumentumok aligha voltak alkalmasak arra, hogy az érdeklődők és az érintettek valóban megismerhessék, hogy mik a Kormány tervei az összesen 5800 milliárd forintnyi EU-s forrással.⁵² Az eredeti elképzelések szerint ugyanis ennyi pénz érkezett volna Magyarországra, amelynek kisebb része, körülbelül 2500 milliárd forint lett volna támogatás, 3300 milliárd forint pedig kedvező kamatozású hitel. A kormány az előzetesen közzétett dokumentumok alapján azzal számolt, hogy Magyarország a teljes összeget fel fogja használni, és április végén ennek megfelelően is tették közzé a Helyreállítási Tervet⁵³ április 16-án, április 30-i véleményezési határidővel. Ugyanakkor április 23-án,

49<https://g7.hu/kozelet/20210201/a-koltsegvetes-homalya-fedi-el-milyen-keves-jutott-a-munkahelyek-es-csaladok-vedelmere/>

50<https://g7.hu/kozelet/20210506/a-modositott-magyar-koltsegvetes-tele-van-atlathatatlan-es-trukkos-szamitassal/>

51<https://privatbankar.hu/cikkek/makro/szorja-a-penzet-a-kormany-a-2022-es-koltsegvetesben-a-nagy-beruhazasokra.html>

52https://k.blog.hu/2021/02/17/balhe_lesz_ha_a_kormany_nem_konzultal_az_unios_penzekrol

53<https://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagi-hirek/kozel-5800-milliard-juthat-helyreallitasra-es-ellenallokepessseg-javitasra-3684193/>

Orbán Viktor Ursula von der Leyennel, az Európai Bizottság elnökével folytatott tárgyalása után Gulyás Gergely miniszter bejelentette, hogy az eszközből csak a 2500 milliárd forintnyi támogatást vesszük fel,⁵⁴ és végül május 11-én valóban csak a módosított összegről nyújtott be a kormány a Bizottság felé tervet⁵⁵ – ezzel lényegében a terv teljes konzultációja értelmezhetetlenné vált.

Egyes források szerint a hitel visszautasításának oka lehet az is, hogy a Kormány azzal számolt, hogy így kevesebb kööttséggel és gyorsabban juthat hozzá az uniós forrásokhoz és kevésbé kell a Bizottság lehetséges fenntartásaival számolnia – egyes források szerint a Bizottságnak leginkább a felsőoktatás közérdekű vagyonkezelő alapítványokba történő átszervezésével kapcsolatban lehettek aggályai.⁵⁶ (Erről lásd bővebben a következő fejezetet.)

3. Tőkekoncentráció és a közvagyon kiszervezése

Érintett követelmények sorszáma: 1, 4, 5

a) Az állami vagyon közérdekű vagyonkezelő alapítványokba szervezése

Az elmúlt hónapok egyik legnagyobb visszhangot kiváltó jogi és politikai fejleménye a közérdekű vagyonkezelő alapítványok szabályozásának megalkotása, illetve ehhez kapcsolódóan a felsőoktatás átszervezésének folytatása volt. A folyamat már jóval korábban megindult – emlékezetes ezzel kapcsolatban például a Színház-és Filmművészeti Egyetemet érintő, egyeztetéseket nélkülöző átalakítás, amelyet tiltakozáshullám követett, illetve a decemberi, kilencedik alkotmánymódosítás, amely megteremtette az állami vagyonok e felemás privatizációjának, az állami vagyonok kiszervezésének alkotmányos alapjait. Az Alaptörvény-módosítás⁵⁷ arról rendelkezett, hogy a közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványok létrehozásáról, működéséről, megszüntetéséről, valamint

⁵⁴<https://koronavirus.gov.hu/cikkek/gulyas-magyarorszag-az-egeszsegugyre-kolti-legtobbet-helyreallitasi-alapbol>

⁵⁵<https://www.palyazat.gov.hu/helyreallitasi-es-ellenallokepesegi-eszkoz-rrf>

⁵⁶<https://www.portfolio.hu/unios-forrasok/20210427/elengedett-3400-milliard-forintnyi-eu-penzt-a-kormany-bemutatjuk-a-hatalmasnak-tuno-fordulat-hatteret-480542>

⁵⁷<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2001222.ATV>

közfeladatuk ellátásáról a jövőben csak kétharmados törvényben lehet dönteni.

Ahogy azt előző korrupciófigyelő jelentéseinkben is bemutattuk, a kormány döntéseinek megfelelően jellemzően ilyen alapítványok fenntartásába adták át a privatizált felsőoktatási intézményeket, illetve vagyonukat. A felsőoktatási szférán kívül már a tavalyi év folyamán is jellemző volt, hogy a magyar állam csatlakozott a nagyobbik kormánypárthoz közeli alapítványokhoz, amelyeknek jelentős vagyonokat juttatott, illetve előfordult, hogy létrehoztak további közérdekű vagyongazdálkodó alapítványokat, amelyek annak ellenére jutottak jelentős vagyonelemekhez, hogy nem lehetett tudni, milyen tényleges, konkrét közfeladatot fognak ellátni.

2021. április végéig, tehát pár hónap alatt lezajlott a felsőoktatás szinte egészének átadása vagyongazdálkodó alapítványok részére – mindössze 6 felsőoktatási intézmény (a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, a Magyar Képzőművészeti Egyetem, valamint a bajai Eötvös József Főiskola maradt állami fenntartásban.⁵⁸ Szemben a Színház- és Filmművészeti Egyetem átalakításával, ezúttal valóban megelőzték informális miniszteri konzultációk⁵⁹ az átalakításokat, amelyeken – a hírek szerint – ultimátumszerűen vázolták fel az átalakítandó intézményekkel az átalakítás melletti érveket, így például azt, hogy átalakulás esetén esetleg lazább közbeszerzési szabályokat kell alkalmazni, vagy hogy bőségesebben részesülhetnek az EU-s helyreállítási alap forrásaiból.

Ennek az lett a következménye, hogy a korábbi gyakorlattól eltérően az egyetemek és a főiskolák nagy részének irányító testülete (jóval szerényebb tiltakozások mellett) maga folyamodott a minisztériumhoz, hogy kérvényezzék az alapítványi fenntartásba vételt.⁶⁰ Áprilisban került sor a közfeladatot ellátó közérdekű vagyongazdálkodó alapítványok szabályozásának kodifikációjára is, vagyis a parlament kormánypárti kétharmada megalkotta a jogintézményt szabályozó törvényt.⁶¹

Korrupciós szempontból a legnagyobb aggodalomra az adhat okot, hogy miközben az állam jelentős közfeladatokat – így a felsőoktatást és például az egyetemi klinikák esetén a betegellátást is –, és vagyonokat szervez ki alapítványok számára, a közfeladatok megfelelő ellátását a jövőben formálisan csak igen szerény eszközökkel tudja kikényszeríteni, a rendkívül jelentős vagyonokat kezelő alapítványok

⁵⁸<https://kormany.hu/hirek/a-fordulatszamoto-valto-felsooktatas-lehet-a-magyar-gazdasag-fo-hajtoereje>

⁵⁹https://hvg.hu/gazdasag/20210107_Alapitvanyi_fenntartasba_kerulhet_a_Szegedi_Tudomanyegyetem_is

⁶⁰<https://magyarnarancs.hu/belpol/alapitvanyi-fenntartasu-lehet-a-debreceni-es-a-szegedi-egyetem-234925>

⁶¹<https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/c53d1cad7ddda39a2f4abe45bb8ce011da4413c1/letoltes>

kuratóriumi nem számoltathatók el, a kuratórium tagjai nem cserélhetőek le – az állam az alapítói okiratokban lényegében az összes alapítói jogáról lemondhat és azt átruházhatja az alapítványok kuratóriumára.

Az első kuratórium kijelölése után az állam vagy a kormány már nem tudja visszahívni a kuratórium tagjait, még abban az esetben sem, ha a kuratórium nem vagy nem megfelelően látja el a kijelölt közfeladatot, de akkor sem, ha a kuratórium rosszul sáfárkodik az átruházott jelentős vagyonnal.

Különösen súlyos ez amiatt, hogy a törvény gyakorlatilag nem határoz meg összeférhetlenségi szabályokat a kuratóriumi tagokkal szemben – ezért nem is meglepő, hogy a hírek szerint a 2021 tavaszán-nyarán létrejövő új alapítványok kuratóriumában ismét jelentős szerepet kaphatnak a Fidesz aktív politikusai, a kormány felsővezetői – egyes összesítések szerint a kuratóriumi helyek nagyjából 40-50%-át a Fideszhez, illetve a kormányhoz közvetlenül kapcsolódó személyek, további 20%-ot pedig a kormányzathoz távolabbról kötődő személyek foglalják el,⁶² ami nyilvánvalóan leleplezi azt a kormányzati állítást, hogy az átalakításokra azért van szükség, hogy az garantálja a felsőoktatási intézmények kormányzattól való függetlenségét, az egyetemi autonómiát⁶³. A függetlenség és az autonómia ilyen értelemben csak egy esetleges későbbi, a jelenlegitől eltérő kormányzattól állna fenn, hiszen az erős személyi kötelékek garantálják a jelenlegi kormányzat befolyását.

A fentiekén túl a KEKVA-törvény nem garantálja az intézmények autonómiáját és a kormányzattól való függetlenséget a személyi összefonódásokon túl már csak azért sem, mert a legtöbb intézmény a tervezett vagyonátadások során az oktatáshoz használt épületeken kívül nem jut olyan vagyonhoz, amelynek hasznosításával olyan jelentős pénzüsszegekhez jutna, amelyből meg tudná valósítani közfeladatának ellátását – azt a jövőben a kormány hosszú távú megállapodások alapján rendezné – azaz a finanszírozás továbbra is a kormányzattal történő egyeztetések függvénye lenne.⁶⁴ Ez alól leginkább csak az a pár kedvezményezett felsőoktatási intézmény (elsősorban a Mathias Corvinus Collegium, a Corvinus Egyetem és a Semmelweis Egyetem) lehet kivétel, akik jelentős részesedést szereztek nagyobb értékű állami tulajdonú cégekből.

Az egyetemi szférán túl itt érdemes kitérni azokra a további közfeladatot ellátó közérdekű alapítványokra is, amelyeknek nem igazán látszik érdemi célja azon kívül, hogy csökkentsék a kormányzati

62https://mandiner.hu/cikk/20210427_egyetemi_modellvaltas_ime_az_ujabb_kuratoriumi_tagok_nevsora

63<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20201215/elfogadtak-az-alaptorveny-kilencedik-modositast-461860>

64<https://telex.hu/belfold/2021/02/22/palkovics-finansziroz-as-struktura-felsooktatas-magyarorszag>

transzparenciát, illetve hogy biztosítsák, hogy a kormánypártok által preferált célok valósuljanak meg ezekben az intézményekben egy esetleges kormányváltás esetén is – miközben biztosítani tudják hozzá a folyamatos finanszírozást.⁶⁵

Ebben a körben érdemes kiemelni a legújabban alapított alapítványok közül például a Magyar Kultúráért Alapítványt: vélhetően ebbe az alapítványba fog becsatornázódni a magyar kultúratámogatás igen jelentős része, hiszen hozzájuk kerül a Petőfi Irodalmi Ügynökség, a MANK Magyar Alkotóművészeti Közhasznú Nonprofit Kft.-t és a Nemzeti Tehetséggondozó Nonprofit Kft. is. Az Alapítvány jelentős ingatlanvagyonot is kap céljai finanszírozására – ezekről a vagyonokról lényegében örökre a kormányzat által most kinevezett prominensek dönthetnek. Hasonló a helyzet a Jövő Nemzedék Földje Alapítvánnyal, amely megkapta a Nemzeti Ménesbirtokot, egész Európa legrégebbi állami birtokát. A tavaly létrehozott, „az államtól független” Közép-Európai Épített Örökség Megőrző Alapítvány – amelyet egy, a Külügyminisztérium vezetőiből álló kuratórium irányít – tevékenységéről is csak az újságcikkek nyomán derült ki, hogy a fő tevékenységük határon túli ingatlanok vásárlásából áll –, amihez ráadásul maga a Külügyminisztérium biztosít külön költségvetési forrást.⁶⁶

Ebben a pillanatban sajnos nem lehetséges megbecsülni, hogy mekkora a pontos értéke azoknak az ingatlanoknak és társasági részesedéseknek, amelyeket a kormány ilyen módon ingyenesen e pseudo-állami KEKVA-k rendelkezésére bocsátott.

A KEKVA-kon túl számos egyházi intézmény is jelentős ingatlanvagyonhoz jutott a legutóbbi időszakban: ezen ingyenes vagyonjuttatások szintén a lehetséges érdekeltekkel való egyeztetés vagy komolyabb indoklás nélkül történtek: az egyházi fenntartásba kerülő egri Esterházy Károly Egyetemen kívül például az egyházi háttérű Erzsébet a Kárpát-medencei Gyermekekért Alapítvány tulajdonába került a Csillebérci Gyerektábor, amelynek megszerzéséért korábban az állam éveken át pereskedett.⁶⁷ A vagyonátadás abba a tendenciába is illeszkedik, hogy az állam egyre több és több szociális és oktatási feladatot szervez ki az egyháznak, illetve egyházi szervezeteknek, miközben sokszor ezen egyházi alapítványok vezető testületeiben is olyan szereplők találhatók meg, mint például Balog Zoltán volt emberi erőforrás-miniszter. Ez nem pusztán azért aggályos, mert sértheti a világnézeti semlegesség elvét, de azért is, mert ezek az egyházi fenntartású alapítványok lényegében teljes mértékben központi

65https://hvg.hu/itthon/20210427_alapitvanyok_szavazas_orzaggyules_egyetemek

66<https://atlatszo.hu/2021/05/20/ket-allami-ceggel-negy-draga-kulfoldi-ingatlant-adott-egy-alapitvanynak-a-kormany>

672016-ban szintén kétes körülmények között került az Alapítvány tulajdonába a Zánkai Gyerektábor.

költségvetési vagy uniós forrásokból (azaz közpénzből) gazdálkodnak és közfeladatot látnak el – mégsem vonatkoznak rájuk olyan szigorú transzparencia-követelmények, és vezetőik sem számoltathatóak el úgy, mintha az állam az államszervezetten belül végezné el a feladatait.

Más megvilágításban mutat rá a kormány felsőoktatással kapcsolatos terveire a kínai Fudan-egyetem magyarországi campusával kapcsolatos terv. Még 2018 októberében jelentek meg az első hírek arról, hogy a magyar kormány egy nagy volumenű felsőoktatási beruházás keretében Magyarországra hozná az egyik legnagyobb kínai egyetem, a Fudan campusát.⁶⁸

A terv több súlyos problémát is felvet: elemzésünk szempontjából a legnagyobb kockázat az, hogy nehéz rálátni, hogy a beruházás pontosan hogyan szolgálná a magyar fél érdekeit: miközben az építkezés becsült költsége 540 milliárd forint, a vonatkozó minisztériumi előterjesztés szerint ez kínai hitelből, kínai alapanyagokból és kínai cégek közreműködésével valósulna meg.

Emellett a campus helye úgy került kijelölésre, hogy az érintett önkormányzatoknak (Budapest Főváros, illetve a IX. kerület, Ferencvárosi önkormányzat) az előzetes egyeztetések során valótlanságokat állítottak⁶⁹ – ami azt jelenti, hogy a Fudan-projekt veszélybe sodorhat egy másik, nagyobb társadalmi haszonnal kecsegtető projektet is, a Diákvárost, amely megfizethető lakhatást és közösségi tereket nyújtana Budapesten tanuló egyetemistáknak.

A korrupciós kockázatokat növeli az is, hogy a kormány bő 50%-kal többre becsülte az építkezés költségeit, mint maga a kínai fél.⁷⁰ A kormány szándékait jelzi az is, hogy 2021. május 11-én törvényjavaslatot nyújtott be a Fudan Egyetemről, az egyetemet fenntartó KEKVA-ról, valamint az ezzel kapcsolatos ingyenes vagyonszármazásról. Valószínűleg nem függetlenül a terv általános elutasítottaságától és a tiltakozásoktól – a kormány jelenlegi álláspontja az, hogy elhalasztja a Fudan-egyetemmel kapcsolatos döntést a 2022-es választások utánra.

Az állam kiszervezésének folyamatához kapcsolódik egy új, feladatkörében rendelet alkotására képes önálló szabályozó szerv, a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatóságának létrehozása, amely az igazságügyi és a pénzügyi tárcától is vesz át feladatokat. 2021 második felétől ez a hatóság felügyeli majd

68<https://444.hu/2018/10/30/orban-viktor-egy-kinai-egyetem-mukodesere-rabolintott-a-ceu-meg-mindig-var>

69<https://www.valaszonline.hu/2021/06/07/fudan-rozsdaovezet-budapest-vizpart-nagyvasartelep-kinai-befolyas-diakvaros/>

70<https://telex.hu/belfold/2021/04/06/kinai-egyetem-budapest-fudan-finanszirozas>

a dohánytermék-kereskedelmet, a szerencsejáték-piacot, illetve a bírósági végrehajtást, és a felszámoló szervezeteket is. Ezen felül a hatósághoz fog kerülni a koncessziós hatósági feladatok ellátása is, illetve a szervezet keretében fog működni a Koncessziós Tanács. Az újonnan létrejött hatóság elnökét a miniszterelnök fogja kinevezni kilenc évre 2021 nyarán, ami erősen utal arra, hogy a szerv létrehozásának célja – ahogy az a KEKVA-k esetében is felmerül – nem más, mint a következő, esetlegesen a jelenlegitől eltérő kormányok mozgásterének szűkítése,⁷¹ illetve a formális, szabályozott államigazgatási függelmi rendszer helyett a Fidesz, illetve a kormányfő és a hozzá közel állók informális nyomásgyakorlási hálózatának kialakítása, egyfajta mélyállam létrehozása.⁷²

b) A hatalomközeli tőke további koncentrációja

Miközben bizonyos szektorokban a kormány szándéka az, hogy a közfeladatok ellátását kiszervezze az állam alól, akár azon az áron is, hogy lemond az állami vagyonról, bizonyos, jól jövedelmező vagy stratégiai ágazatok, cégek esetén erős szándék mutatkozik a külföldi befektetők lecserélésére a „nemzeti”, pontosabban NER-es nagytőkésekre.

Az elmúlt időszakban két, ehhez kapcsolódó ügy is nagy figyelmet keltett. Már második jelentésünkben írtunk⁷³ arról, hogy a kormány unortodox módon megakadályozta, hogy a Budapest Airport EBRD-hitelt vegyen fel, hogy ezáltal kényszerhelyzetbe hozza az általában nyereséges, viszont a koronavírus-járvány miatt értelemszerűen rosszabb anyagi helyzetbe kerülő tulajdonosokat. Akkor az iparági források azt sugallták, hogy személyesen a kormányfő egy Jellinek Dániel által vezetett, illetve más, kormányközeli üzletemberekhez köthető csoport tulajdonszerzését kapacitálná – 2021 májusában Palkovics László, az ITM-et vezető miniszter már a sajtóban üzent a külföldi tulajdonosoknak, hogy a magyar állam vissza kívánja szerezni az irányítási jogokat, sőt június 1-től hivatalosan is a Budapest Airport Zrt. többségi állami tulajdon megszerzésének előkészítéséért felelős kormánybiztossá nevezték ki.⁷⁴

Hasonlóan aggályos és szokatlan lépés volt az Aegon Biztosító eladása körüli magyar állami beavatkozás.⁷⁵ Az Aegon holland tulajdonosa 2020-ban kezdett el tárgyalni a magyar és közép-európai

71<https://24.hu/belfold/2021/04/06/schiffer-andras-magyarorszag-kiszervezes-velemeny-orban-viktor/>

72<https://www.valaszonline.hu/2021/04/14/vagyonkezelelo-alapitvany-privatizacio-melyallam-publicisztika/>

73https://tasz.hu/a/img/Korrupciofigyelo_masodik_jelentes.pdf

74https://nepszava.hu/3121264_hivatalos-palkovics-targyal-a-ferihegyi-repter-uzemeltetesenek-visszaszerzeserol

75<https://www.portfolio.hu/uzlet/20210407/vetozott-a-magyar-allam-nem-engedelyezi-az-aegon-eladasat-a-becsi->

üzletág eladásáról, amelyek tavaly novemberre érték révbe a Vienna Insurance Grouppal. A tranzakció bejelentését azonban egyetlen egy nappal megelőzte egy szabályozási módosítás, amellyel a magyar kormány felhatalmazta a Belügyminisztert az ilyen típusú felvásárlások megakadályozására – azzal az indoklással, hogy a koronavírus-járvány miatt gyengülő teljesítményű cégeket erőszakosan felvásárolhatná egy tőkeerős befektető.⁷⁶

Áprilisban a Belügyminiszter meg is vétózta az alkut, annak ellenére, hogy ebben az esetben nyilván szó sem volt a pandémia negatív hatásairól, ráadásul a tranzakcióban érintett mindkét fél az unióban honos, sőt, a Vienna Insurance Group az Union biztosítón keresztül maga is már évtizedek óta jelen van a magyar piacon – elemzők szerint inkább az lehet a háttérben, hogy a kormány lehetőség szerint magyar, illetve a kormányhoz lojális kézben akarja tudni a több mint kétszázmilliárd forintra értékelt biztosítót.

A közbeszerzések terén is megfigyelhetőek központosítási tendenciák: az előző értékelésünkben már beszámoltunk egy, a kórházak takarítására kiírt gigatenderről, és hasonlóan a Közbeszerzési és Ellátási Főigazgatóság által kiírt 45 milliárd értékű tenderről, amely a közbeszerzési tanácsadók piacát korlátozta volna. Ez utóbbi tendert maga a Miniszterelnökség is megtámadta, ezért a kiíró visszavonta – a törvény, amely alapján az elmúlt három hónapban is számos olyan esetről számolt be a sajtó, amely azt tanúsítja, hogy a nagyobbik kormánypárthoz és a kormányzati elithez köthető üzleti szereplők gazdagodnak a közbeszerzéseken és a különböző állami vagy uniós pályázatokon. Kovács Sándor Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei képviselő körzetében például 13 önkormányzati közbeszerzést nyert meg, többnyire egyedüli indulóként az elmúlt évek során egy cég, amelynek vezetője Kovács Sándor jó barátja, feleségének volt üzlettársa. Emiatt (illetve a képviselő birtokán elköltött uniós pénzek miatt) az Ügyészség is nyomozást indított.⁷⁷

Ennél sokatmondóbb, hogy – ahogy az a Direkt36 oknyomozásából kiderült – Orbán Viktor miniszterelnök személyes ismerősei és családtagjai jó néhány állami hitelprogram legnagyobb nyertesei. Kiderült például, hogy az állami Magyar Fejlesztési Bank még 2019-ben gyakorlatilag teljes egészében megfinanszírozta a Gellért Szálló megvásárlását Jellinek Dánielnek, aki a miniszterelnök vejével, Tiborcz Istvánnal állt üzleti kapcsolatban. De az is nyilvánosságra került, hogy a jegybank által még ősszel, a

vig-nek-477384

⁷⁶<https://telex.hu/gazdasag/2021/04/30/aegon-eladas-most-mindenki-arrol-otletel-hogy-milyen-nemzeti-bajnok-biztosito-kell-a-hazanak>

⁷⁷<https://telex.hu/belfold/2021/05/04/mar-a-masodik-nyomozas-indul-kovacs-sandor-fideszes-kepviselo-kreativ-kozpenzfelhasznalasi-modszerei-miatt>

koronavírus-járvány negatív hatásainak mérséklésre meghirdetett kedvező kamatozású hitelprogram nyertesei között is ott vannak Tiborcz Istvánnak és üzleti partnereinek érdekeltségei.⁷⁸

Mintegy egy év után már az is világosan látható, hogy a tavaly elhíresült, drága és nagyságrendjét tekintve feleslegesnek bizonyult⁷⁹ lélegeztetőgép-beszerzéseknek ugyanaz az Orbán Viktor nemzetközi főtanácsadójához köthető lobbicsoport volt a fő nyertese, amely – közvetítő cégeken keresztül – a Sinopharm vakcinák beszerzésében is részt vett. A valasz.hu összesítése szerint a csoporthoz köthető cégek mintegy 468 milliárd forintnyi beszerzésben voltak érintettek, ami az összes, a járvánnyal kapcsolatos kiadás mintegy negyede. Ehhez képest egy évvel a lélegeztetőgépek beszerzése után sem tudjuk, hogy mi történt, hol vannak a beszerzett lélegeztetőgépek.

A legismertebb kormányközeli üzletemberek helyzetére továbbra sem gyakorolt negatív hatást a járvány; változatlanul növelni tudták vállalatbirodalmaikat: A Mészáros Lőrinc-féle Opus Holding tovább növelte energiapiaci részesedését a TIGÁZ egészségnek megszerzésével, a sajtóértesülések szerint az E.ON Tiszántúli Áramhálózati Zrt. felét is megszerezhetik.⁸⁰ Eközben sajtóhírek szerint a NER-hez kötődő vagyonok is egyre kevésbé átláthatóak: a járványidőszakban több mint 60-ra nőtt a vagyonkezelő magántőkealapok száma, melyek közül a Heti Válasz gyűjtése szerint 43-at a NER-es legfelső elit kezel.⁸¹ Ezeknek a magántőkealapoknak a tényleges haszonélvezői – tehát, hogy ki birtokolja a befektetési jegyeit – a törvény erejénél fogva titkosak.⁸²

⁷⁸<https://www.direkt36.hu/tiborcz-es-kore-az-mfb-hitelprogramjanak-egyik-nagy-nyertese/>

⁷⁹<https://g7.hu/kozelet/20210323/vegkepp-bebizonyosodott-hogy-kidobott-penz-a-lelegeztetogepekre-koltott-300-milliard-forint/>

⁸⁰<https://telex.hu/gazdasag/2021/03/12/uj-elemek-a-meszaros-csalad-befekteteseiben-jonnek-a-draga-orokosok>

⁸¹<https://www.valaszonline.hu/2021/05/19/exkluziv-43-titkos-penzalapot-kezel-a-ner-felsoelitje/>

⁸²<https://www.valaszonline.hu/2021/05/19/exkluziv-43-titkos-penzalapot-kezel-a-ner-felsoelitje/>

4. Ellenzéki vezetésű önkormányzatokat aránytalanul érintő döntések

Érintett követelmények sorszáma: 2, 3, 4, 5, 6.

a) Önkormányzatokat szelektíven támogató döntések

Előző jelentésünkben bemutattuk⁸³, hogy a kormány az önkormányzatokat sújtó jelentős elvonásokat szelektív módon kompenzálta, illetve azzal az ígérettel állt elő a települések felé, hogy a helyzetüket egyedileg fogják áttekinteni és ennek tükrében döntenek majd az esetleges további kompenzációról.

A vizsgált időszakban számos település további kompenzálásáról született döntés⁸⁴ – ezek közül kiemelendő, hogy Budapest (és kerületei) számára nem biztosítottak a válság és az elvonások hatásait enyhítő támogatást az önkormányzati bevételkiesés kompenzálására szolgáló kormányzati forrásokból⁸⁵.

Ezt súlyosbította, hogy a kormány nem tárgyalta az önkormányzati szövetségekkel és a fővárossal az Európai Unió helyreállítási alapja forrásainak felhasználásáról^{86,87} (a fővárossal való tárgyalások elmaradásának tényét Fürjes Balázs államtitkár cáfolta)⁸⁸, továbbá, hogy egyetlen, a főváros által javasolt projektet sem fogadott be a kormány.⁸⁹ A fővárosi projektek támogatásának elutasítása kapcsán a

83<https://tasz.hu/cikkek/korrupciofigyelo-teljes-agazatok-kerulnek-a-kormany-klienturajanak-befolyasa-ala>

84<https://kormany.hu/dokumentumtar/huszonotezer-fo-feletti-telepulesek-tamogatasa>

85<https://telex.hu/belfold/2021/05/06/iparuzesi-ado-kompenzacio-karacsony-kritika>

86<https://telex.hu/belfold/2021/02/10/nem-egyezettett-a-kormany-az-onkormanyzatokkal-az-eu-s-helyreallitasi-alap-elosztasarol>

87<https://hang.hu/belfold/2021/03/13/karacsony-gergely-tovabbra-is-konzultaciot-szorgalmaz-a-helyreallitasi-alap-forrasainak-felhasznalasarol/>

88<https://hang.hu/belfold/2021/03/13/furjes-balazs-nem-igaz-a-vad-hogy-a-kormany-nem-targyal-erdemben-a-fovarossal/>

89<https://telex.hu/belfold/2021/05/20/kiss-ambrus-kihuztak-az-unios-finanszirozasi-listarol-a-garancsi-villamost>

kormányzati döntéshozók a javaslatok alacsony szakmai színvonalára, kidolgozatlanságára hivatkoztak, melyet a főpolgármester később a projektjavaslatok nyilvánosságra hozatalával cáfolta.⁹⁰

Ugyanakkor a 2020-as év végén tapasztalt, szinte teljesen nyíltan politikai alapú szelekció a 2021-es év vizsgált időszakában megítélt kompenzációk terén kevésbé volt érzékelhető: a kormánypárti vezetésű városok közül több (pl. Győr, Székesfehérvár) nem kapott támogatást a kieső iparüzési adóbevételek kompenzálására, az ellenzéki vezetésű Szeged (bár összességében a tavalyinál alacsonyabb mérlegfőösszegű költségvetést fogadott el), az előzetesen kalkuláltnál magasabb összegű kompenzációt kapott. A szintén ellenzéki vezetésű Pécs kapta a második legmagasabb összegű kompenzációt, de költségvetése még így is deficitese. A legnagyobb összegű támogatást a kormánypárti vezetésű Debrecen kapta.⁹¹

Az ügy teljes kontextusához az is hozzátartozik, hogy a 2020. decemberi, a kormánypárti vezetésű városok számára kedvező támogatás-odaítélés során nem címzett támogatásokat kaptak a települések, jelen esetben viszont meg kellett jelölniük a városoknak a felhasználási célt, továbbá az is, hogy több kormánypárti vezetésű település a 2020-as támogatás-odaítélést követően ismételtelen kedvezményezett volt.

Kirívó egyedi esetekre is van példa:

- a független polgármester által vezetett Siófok azért kapott alacsonyabb összegű kompenzációt, mert néhány tucat lakossal magasabb lélekszámú⁹², mint az emelt összegű támogatáshoz szükséges 25 ezer fő (melybe mind a lakó-, mind a tartózkodási hellyel rendelkezőket beleszámolják, ami Siófok, mint nyaralóhely esetében félrevezető, hiszen a ténylegesen, életvitelszerűen ott élők száma alacsonyabb);
- a szintén független polgármester által vezetett Eger esetében pedig a város kisebb összegű kompenzációt kap a bevetélkieséséért, mint a Mészáros Lőrinc kormányközeli üzletember érdekeltiségébe tartozó egyik egri hotel.⁹³

90https://nepszava.hu/3120808_karacsony-nem-tudom-hogy-letezik-e-ezer-oldalas-sms

91https://hvg.hu/gazdasag/20210510_onkormanyzatok_tartalekok_koltsegvetes_varosok

92https://hvg.hu/gazdasag/20210309_Siofok_lakos_teljes_kompenzacio

93<https://egriugyek.hu/eger-ugye/meszaros-lorinc-tobb-allami-penzt-kapott-az-egri-hoteluk-felujitasara-mint-az-egri-onkormanyzat-a-drasztikus-adoelvonasok-utan>

b) Az önkormányzati lakástulajdont érintő törvénymódosítási javaslat

Nagy figyelmet keltett és jelentős tiltakozást idézett elő az a kormánypárti törvényjavaslat⁹⁴, mely az önkormányzatok számára jelentős vagyónvesztést eredményezett volna, ha az eredeti formájában fogadják el. Ennek értelmében ugyanis az önkormányzatok jelentős kedvezménnyel (a lakás forgalmi értékének 15-30%-áért) kötelesek lettek volna értékesíteni bérlakásaikat azon bérlőik számára, akik ezt kérik és bérleti jogviszonyuk legalább 2020. december 31. napja előtt fennállt.

A módosító indítvány nyomán az eredeti javaslat jelentősen felpuhult (mivel az elővásárlási jogot végül a világörökségi területen álló ingatlanokra szűkítették)⁹⁵ azonban az ellenzéki vezetésű budapesti I. és VI. kerületi önkormányzatokat (kisebb részben pedig a kormánypárti vezetésű V. kerületi önkormányzatot) így is erősen érinti a javaslat.

Figyelemre méltó, hogy a fent felsorolt három kerületből kettő ellenzéki vezetésű, továbbá azon tény is, hogy a sajtóban már korábban nyilvánosságot kapott információk szerint számos kormányközeli szereplő az I. kerületi Várnegyedben bérel lakást. Egyes vélemények kifejezetten az ő kedvezményes tulajdonszerzésük lehetőségét emelték ki⁹⁶, a törvényjavaslat előterjesztője szerint azonban ők nem szerezhettek tulajdonjogot.⁹⁷ Sajtóértesülések utóbb ezt cáfolták.⁹⁸

A javaslat ellen ellenzéki városvezetők⁹⁹, civil szakmai szervezetek¹⁰⁰ és kormánypárti polgármesterek¹⁰¹ is tiltakoztak, ennek ellenére azt az Országgyűlés 2021. június 15-i ülésnapján elfogadták. Ez követően

94<https://www.parlament.hu/irom41/16223/16223.pdf>

95<https://www.szabadeuropa.hu/a/csak-a-vilagoroksegi-teruleten-levo-berlakasokat-vehetik-meg-a-lakok/31274679.html>

96<https://24.hu/belfold/2021/05/12/budai-var-onkormanyzati-lakas-vasarlas-akcio-kedvezmeny-borocz-laszlo-fidesz-bayer-zsolt-rakay-philip-palkovics-laszlo/>

97https://hvg.hu/ingatlan/20210526_borocz_bayer_rakay_lakas_a_varban_berlakas_privatizacio

98https://hvg.hu/ingatlan/20210610_lakastorveny_modositasa_uj_valtozat_berlakas_privatizacio

99<https://24.hu/belfold/2021/05/12/piko-andras-onkormanyzati-lakasok-eladasa-katasztrofa/>

100https://nepszava.hu/3120917_lakastorveny-csak-a-visszavonas-eleg

101<https://merce.hu/2021/05/17/hiaba-a-polgarmesterek-tiltakozasa-borocz-nem-vonja-vissza-a-lakasprivatizacios-javaslatot/>

Áder János köztársasági elnök a törvény aláírása helyett annak normakontrollját kezdeményezte az Alkotmánybíróságnál.¹⁰²

c) Újabb különleges gazdasági övezet létrehozásának terve Dunaújváros térségében

Május közepén kapott nyilvánosságot, hogy a gödihez hasonló, különleges gazdasági övezetet létrehozó szabályozás készül Dunaújváros és környéke ipari létesítményeire is. Dunaújváros ellenzéki vezetésének félelme, hogy a ezáltal a város jelentős adóbevételektől esne el: Iváncsával és Rácalmással ugyanis szerződése van a városnak arról, hogy a rácalmási Hankook-gyár, valamint az iváncsai ipari park által fizetett iparüzési adó 50 százaléka Dunaújvárost illeti.¹⁰³ A különleges gazdasági övezet létrehozása azt eredményezné, hogy az adóbevételek a kormánypárti vezetésű Fejér Megyei Önkormányzatot illelnék. A döntés ellen az ellenzéki pártok egységesen tiltakoztak¹⁰⁴, ennek ellenére a kormány rendeletben létrehozta a Duna-mente – Fejér megye különleges gazdasági övezetet.¹⁰⁵

102<https://www.szabadeuropa.hu/a/ader-berlakas-alkotmanybirosag-fidesz/31325911.html>

103<https://telex.hu/gazdasag/2021/05/17/rajar-a-rud-dunaujvarosra-egy-titkos-terv-alapjan-milliardos-forrast-vonnanak-el-az-ellenzeki-varostol>

104<https://telex.hu/belfold/2021/05/18/pinter-tamas-kallo-gergely-jobbik-dunaujvaros-ivancsa>

105362/2021. (VI. 28.) Kormányrendelet a Duna - mente Fejér megye különleges gazdasági övezet kijelöléséről - <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/fdfa0e6b7cc2903c028f8aa1c95564da149d1334/megtekintes>